

מחשבה למעשה
בית מדרש ללימוד והוראת ההלכה
בראשות הרב בוטרמן שליט"א

בעלון השבוע...

האכילת בשר וחלב // מכאיל עין <
פרשת השבוע // אקטואליה הפלשה <
שומר שבת מחלל // האכילת שבת <
חלשה הדיבור // האכילת אשה"ר <

את העלון ניתן לקנות גם בכמהות www.kollel.org.il

הרב יאיר כהן

הלכות בשר וחלב

מראית עין

שאלה: בישלתי לפני כמה שבועות בשר בחלב קוקוס, למרות שהחלב הוא בכלל מן הצומח (קוקוס) הוא נראה כחלב לכל דבר, האם הדבר מותר או שיש בזה משום מראית עין.

שאלה זו נוגעת במקרים רבים מאד של מראית עין במאכלים

כגון אכילת קציצות דגים הנראות כבשר עם מאכל חלבי או מאכל צ'יזבורגר 'כשר' העשוי כולו מחומרים צמחיים ועוד.

תשובה: מקור לאיסור מראית עין באכילה מצינו ביו"ד סימן ס"ו לגבי אכילת דם דגים שיש בו איסור אא"כ מניח קשקשי דגים לידו כדי שלא יהיה בו מראית עין.

עוד מצינו בסי' פ"ז שיש איסור לאכול בשר בהמה עם חלב שקדים משום מראית עין אא"כ מניח שקדים בצד החלב להיכר.

בסי' פ"ז הרמ"א מסייג את האיסור וכותב שכל הגזירה היא רק בכה"ג שלצופה נראה שהאוכל עובר על איסור דאו' כגון בישול חלב שקדים בבשר בהמה האסורים יחד מן התורה אבל בשר עוף בחלב שקדים מותר שהרי גם מי שיטעה לחשוב שזה חלב ממש יחשוד בו רק באיסור דרבנן שהרי בשר עוף בחלב אסור רק מדרבנן ובזה לא גזרו איסור מראית עין.

ובאחרונים נתקשו מאד בדבריו שהרי מצינו מקומות שגזרו בהם מראית עין גם באיסור דרבנן כגון בשבת שאסרו לצאת לרה"ר עם בהמה שיש לה פעמון פקוק משום מראית עין שיחשבו שיוצאת לחיננה (למכירה)

ומצינו כמה דעות בזה. הש"ך מחמת קושיה חלק על הרמ"א וכתב שגם באיסור דרבנן לעולם גזרו משום מראית עין (אלא שכתב לחלק בין בישול שיכול להתפרש להיתר כגון שמבשל לחולה שבזה מותר אפי' במראית עין של דאו' לבין אכילה ממש שבזה תמיד יש לאסור). הפתחי תשובה מתרץ על שיטת הרמ"א שכל מה שהתיר באיסור דרבנן זה רק בסתר (בסעודות קטנות) שבזה כתב תוס' כתובות ס'. שלא גזרו מראית עין באיסור דרבנן אבל בסעודות גדולות באמת גם הרמ"א מודה שגזרו אפי' בעוף דרבנן. ובאגרות משה כתב שבאמת כל מה שמצאנו שגזרו מראית עין גם באיסור דרבנן זה רק לגבי שבת שמצינו בה לשון 'חילול' ולכן החמירו במראית עין שבה ביותר אבל בשאר אסורים לא גזרו מ"ע בדרבנן.

עוד מצאנו שהכרתי חולק על הרמ"א ולומד שיש לחלק בין דם דגים שהוא 'דם מותר' ובזה גזרו מראית עין ואפי' בדרבנן ובין חלב שקדים שאינו חלב כלל אלא מיץ פירות שלא גזרו בו ואפי' בדאו'. עוד צריך לדעת שלא מצינו איסור מראית עין לעניין המתנת ו' שעות ולעולם אין צריכים להמתין אלא לאחר אכילת בשר ממש ובטעם הדבר נראה משום שכל האיסור הוא רק בדבר שלכל העומד מן הצד נראה כעובר על איסור אבל כאן הרואה בשעה שאוכל את החלב לא בהכרח שראה גם את אכילת הבשר ובכה"ג לא גזרו.

עוד יסוד גדול מצינו בדברי הרא"ש (נדה ט"ז) שאיסור מראית עין הוא רק בדבר שהאפשרות לפרשו להיתר אינה מצויה אבל בדבר מצוי אין לאסור כלל

וא"כ לענייננו נראה שמותר לבשל ולאכול בשר עם חלב קוקוס מחמת שהיום חלב פרווה ומלבינים למיניהם מצויים מאד וכדברי הרא"ש, ובפרט בבשר עוף הנתון למחלוקת שהרי פשטות דברי הרמ"א ודעת האג"מ להתיר בזה.

ועוד יש לצרף שחלב קוקוס אינו 'חלב מותר' אלא מין אחר לגמרי שרק דומה בצבעו לחלב שיש להקל בו וכדברי ר' יונתן אייבשיץ בכרתי ופלתי, והרוצה להחמיר יכול וראוי שיניח לידו את קרטון המשקה להיכר.

פרשת השבוע

בין גלות לנחמה

הרב יצחק הלר

הכואבת ביותר של המתאבל היא הבדידות, הרגשת החסר הכואבת לוקחת לאדם את הדבר היקר והחשוב לו ומשאירה אותו לבד.

דווקא כאן בבכי חכמים, בא ר"ע ולימדנו שדווקא מתוך התבוננות בכאב נמצא את הנחמה. דווקא מתוך החורבן מתגלה ידו של הקב"ה במלא עוצמתו. ר"ע הבין שאם פקד את ביהמ"ק מכה משונה עד כדי שהקב"ה כביכול עזב את ביתו והשאירו לשועלים, מוכח הדבר שאין זה כליון אלא השגחה. ואם יש השגחה יש משגיח. ר"ע לימד אותנו שדווקא באבל, הצער מגלה לנו את אותה יד המחבקת ולא נותנת לנו להיות לבד "כי אנוכי עמו בצרה".

מעתה נבין מהי אותה נחמה שמצא רבי בבכי, כי מתוך התבוננות בפסוקים ראה רבי שאמנם יש צער וחורבן אך הקב"ה לא השאיר אותנו לבד אלא מתלווה עימנו. שיסה בנו את מידת הדין, אך ורק כדי שנחזור אליו, שנשוב להיות עם בחירו ולא שנאבד ח"ו.

המתאבל על ירושלים ומרגיש לא רק את הצער שבהפסד אותו משוש כל הארץ, ביהמ"ק, אלא אף את יד ה' המכוונת, רואה בנחמה. 'יראה' לא נאמר אלא 'רואה' מיד, כי מרגיש שאין הוא לבד, אין הוא בודד. זוהי הנחמה האמיתית לחיות את הכאב ולהרגיש בד בבד את היד המתלווה. הנחמה איננה פיתרון לכאב שכן זוהי הגאולה אלא העומק של הקשר ביננו ובין ה'. איננו לבד.

זוהי עומקה של הפטרת השבוע "ותאמר ציון, עזבני ה' ואדני שכחני:" והקב"ה עונה "התשכח וגו' ואנכי לא אשכחך: הן על כפים חקותיך, חומתיך נגדי תמיד:

בפרשות אלו בתוך דברי המוסר הנאמרים מפי משה רבינו טרם הסתלקותו אנו קוראים בשבע פרשיות של נחמה. פרשיות בהם הקב"ה משיב לעם ישראל ומגלה להם פנים אוהבות של רחמים.

ננסה לעמוד על טיבה של נחמה זו, מהי?

"רבי מתוך שהיה סמוך לחורבן היה דורש עשרים וארבע פנים בפסוק אחד ובוכה ומתנחם" (איכ"ר ב,ד) מוצאים אנו הקבלה לנחמה אשר באה דווקא אחרי הבכי שעולה מתוך הפסוקים. משהו בתוך אותו בליל של רגשות ודמעות ניחם את רבי, מהו?

ומאיך גיסא מובא בגמ' (תענית ל') 'שימחו את ירושלים וגילו כל אוהביה שישו איתה משוש כל המתאבלים עליה' (ישעיה סו) "מכאן אמרו כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה וכל שאינו מתאבל וכו'" הרי שלא רק שיש נחמה באבל והבכי אלא זו אף הדרך היחידה אכן לראות בשמחה השלימה של הגאולה.

הדברים יובנו ע"פ הגמ' המפורסמת בסוף מס' מכות "חכמים היו עולין לירושלים וכו' כיוון שהגיעו להר הבית, ראו שועל יוצא מבית קודש הקודשים התחילו הן בוכים ור"ע מצחק. אמרו לו מפני מה אתה מצחק? אמר להם מפני מה אתם בוכים? אמרו לו מקום שכתוב בו והזר הקרב יומת ועכשיו שועלים הלכו בו ולא נבכה? אמר להם עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת בלשון זה אמרו לו 'עקיבא ניחמתנו עקיבא ניחמתנו'"

ביאור הדברים הוא שכאשר מבטח חייו של האדם חרב, המקום עליו הוא נשען, נגמר וכלה, האדם מרגיש שאין עוד למה לחיות, שהוא לבד. התחושה

הרב יונתן גרוזמן

שומר שבת מחללו

נסיעה באוטובוס אצל הגויים

שיהיה בדרבנן ספיקו להקל, ודייק המשנה ברורה (סק"ז) שמשמע מדבריו שיש אופן של איסור תחומין מדאורייתא וזה בהליכת י"ב מיל וכשיטת הרמב"ם, וכן נקט הרמ"א, אבל דעת הגר"א כשיטת הרמב"ן והרשב"א, אולם נקטו הפוסקים להלכה שכיון שיש כאן ספק בדאורייתא יש לחוש בהילוך יותר מי"ב מיל לאיסור דאורייתא.

ב. גם כאשר נוסע בתוך תחום שבת אסור, משום שכל נוסע נוסף העולה לאוטובוס גורם להגברת צריכת הדלק, ונחשב כגורם להבערת אש.

מקור הדברים: בשולחן ערוך (סימן שכ"ה ס"א) כתב שכל דבר שעושה הגוי לעצמו ואולם יש לחוש שירבה בשביל ישראל אסור לישראל להשתמש בו בשבת, ורק בדבר שאין בו חשש שמא ירבה כגון נר שמספיק נר אחד להרבה בני אדם מותר כל שלא נעשה לצורך ישראל, וכתב בשו"ת יהודה יעלה (או"ח סימן נ"ח) שמטעם זה אסור לישראל לנסוע בשבת בספינה או עגלה הפועלים על ידי קיטור כיון שלפי ריבוי וכובד המשא צריך להוסיף כח האש, ונכלל זה באיסור שמא ירבה בשבילו.

ג. הרי זה כמעשה חול האסור משום "ממצוא חפציו ודבר דבר" ודרשו חז"ל שלא יהיה מעשהו בשבת כבחול, ובחתם סופר כתב שבאופן זה של מעשה חול אסור אף מדאורייתא.

מקור הדברים: בשו"ת בית יצחק הביא את דברי השולחן ערוך (סימן תקכ"ב ס"ב) שאסר להוציא את נכבדי העם בכסאותיהם ביום טוב כפי שהיה דרכם שנכבדי העם יושבים על כסאותיהם ואחרים נושאים אותם על קתדרה, וביאר הט"ז (סק"ד) שאסור משום עובדין דחול, וכתב הבית יצחק שכל שכן שיש לאסור בשבת, וכל שכן שיש לאסור נסיעה ברכב שהוא מעשה חול.

ובחתם סופר (שו"ת ח"ו סימן צ"ז) כתב על פי מה שכתב הרמב"ן בפירושו על התורה (אמור פרק כ"ד פסוק כ"ד) שאיסור גמור הוא אפילו מדאורייתא לרמב"ן הנ"ל.

שאלה: האם מותר לנסוע בשבת באוטובוס או ברכבת בחו"ל כשהנהג גוי ורוב הנוסעים גויים? תשובה: אסור. ויש בזה כמה טעמים לאסור:

א. באופן שנסיעתו היא מחוץ לתחום שבת עובר באיסור תחומין, וכאשר נוסע יותר משנים עשר מיל יש דעות בראשונים שעובר באיסור תחומין דאורייתא.

מקור הדברים: בגמרא במסכת עירובין (דף מ"ג ע"א) הסתפקה הגמ' אם איסור תחומין נאמר גם למהלך למעלה מעשרה טפחים, ונשאר הדבר בספק. ובשולחן ערוך (סימן ת"ד ס"א) כתב שבדרבנן ספק לקולא. ובבית יוסף (סימן רס"ו) כתב שבמהלך בקרון יש לו איסור תחומין אף אם הקרון גבוה עשרה טפחים, כיון שהקרון נחשב כמו הגבהה של הקרקע ואינו נחשב המהלך למעלה מעשרה טפחים. אולם ברמ"א (סימן ש"ה ס"ח) כתב שאסור לשבת בקרון שגוי מנהיגו בשבת משום שמשתמש בבהמה ומשום שמא יחתוך זמורה. וכתב בבאר היטב (סק"ה) שבאופן שבורח מפני סכנת נפשות מוטב שיעלה על קרון המונהג על ידי בהמה משילך ברגליו, כיון שההליכה ברגליו יש בה חשש איסור דאורייתא של יציאה חוץ לתחום כאשר מהלך יותר מי"ב מיל, ואילו המהלך בקרון אינו עובר אלא באיסור דרבנן של משתמש בבהמה. ומשמע שנקט שבקרון הגבוה עשרה טפחים אין בו משום איסור תחומין, ודלא כמבואר בבית יוסף הנ"ל. אבל במשנה ברורה (סימן רס"ו סק"י) כתב שהבורח מפני סכנת נפשות מוטב שילך ברגליו משיעלה על קרון, כי בקרון עובר בשני איסורים, גם איסור תחומין וגם איסור משתמש בבעלי חיים, והרי שהכריע להלכה כדעת השולחן ערוך שיש בזה איסור תחומין, ואין כאן היתר של למעלה מעשרה. ומשום כך יש לאסור הנסיעה בקרון בשבת משום איסור תחומין.

ובאשר להליכה יותר מי"ב מיל כתב הרמב"ם (הלכות שבת פרק כ"ז הא) שההליכה בשבת יותר מי"ב מיל שהוא שיעור מחנה ישראל יש בו איסור דאורייתא, ואולם דעת הרמב"ן והרשב"א שאינו דאורייתא כלל, ובשולחן ערוך (סימן ת"ד סק"א) כתב שמה

עמ' ק): שאינו מועיל אם הנפגע אומר בפיו שמוחל ובליבו לא מחל, שאף על פי שדברים שבלב אינם דברים, זה דווקא בדברים שעיקרם בפה, אבל במחילה שעיקר ענינה בלב שייך הקפדתו מליבו לא שייך דין זה.

ובספר **חשוקי חמד** (בבא קמא צב.) כתב כדעת החזון איש, והוסיף שרואים בגמרא שעל ידי ממון אנשים נוטים להתרצות ולמחול, ועל כן יש על הפוגע לנסות לרצות את חברו בממון שאולי על ידי כך ימחל לו בלב שלם. אומנם, דעת **הגר"י סלנטר** (ספר הזכרון אבן ציון עמ' תקמ"ב): שגם במחילת חברו אמרינן דברים שבלב אינן דברים, ואם מחל בפיו די בכך.

שאלה: מעשה בראובן שדיבר לשון הרע על חברו שמעון, ובשל כך נגרם לשמעון עוגמת נפש מרובה מאד, כאשר ראובן 'תפס את עצמו' והבין מה עולל לחברו על ידי דיבוריו הרעים והפוגעניים, בא לפני שמעון והתחנן לפניו שימחל לו.

ענה לו שמעון, דע לך שאני מוכן לומר לך שאני סולח ומוחל לך, אבל באמת בתוך הלב אני מאד פגוע ולא מצליח למחול בלב שלם.

נשאלת השאלה, האם מחילה מועילה כאשר היא נאמרת ללא כוונה אמיתית או שמא כל עוד הנפגע אינו מוחל באמת אין זו מחילה.

דעת **החזון איש** (חוט השני הלכות יום הכיפורים

ואמר במדגש על דרך צחוק כי גיקנו אומר בגמרא הפטור הנחמו נחמו נחמו עלי כאלו שהקב"ה אומר אנביאים נחמו נחמו עלי, על זה משיבה כנסת ישראל: וגאמר ציון עסקני ה', כאלו אינה מגפייס מנחמג הנביאים... ובמקומה שמפטידין... עלינו סוערה לא נוחמה, כאלו הנביאים חוצרים ואומרים לפני הקב"ה: הנה כנסת ישראל לא מגפייסה בגנחותיך שאלו. על זה חוצר הקב"ה ואומר: אנכי אנכי הוא מנחמכם, ואומר עוד רני עקרה לא יאדה, ואומר קומי אויבי כי בא אויך. על זה משיבה כנסת ישראל: שוש אשיש בה', כאלו עגה יש אי אשש ואשמות, גלגל נפשי באהי כי האבישני בגדי ישע וגו' (אבודרהם)

